Opmerkingen BOP bij Begroting 2024

1. Inleiding

In bijlage 1 zijn de cijfers opgenomen zoals die gepresenteerd zijn in de aangeboden Meerjarenbegroting 2024-2027. Op deze wijze zijn in één overzicht alle baten en lasten meerjarig in beeld gebracht en worden de resultaten ook direct zichtbaar. Hierdoor kunnen ook direct verschillen t.o.v. een voorgaand jaar geconstateerd worden. Dit is voor BOP aanleiding om de navolgende opmerkingen te plaatsen.

Opm. Om de cijferreeks meerjarig vergelijkbaar te maken zijn voor de jaren 2021 en 2022 de extreme incidentele baten en lasten buiten beschouwing gelaten. Onderaan het overzicht is weer aansluiting gepresenteerd met het resultaat B&W. De incidentele resultaten betreffen de navolgende zaken:

Incidentele resultaten 2021 & 2022

	2021	2022	Totaal
GREX (Bornsche Maten)	10.245		
Cogas (Opbr. aandelen)	2.432		
Oekraïnse vluchtelingen		2.768	
Energietoeslag		500	
Totaal incidenteel	**12.677**	**3.268**	**15.945**

2. Nieuw onderdeel "Organisatie"

Bij het programma *Bestuur en samenleving* (pag.30) is met ingang van Begroting 2024 een nieuw onderdeel opgenomen (Organisatie). Door opname van dit onderdeel stijgen de lasten vanaf 2024 tot ongeveer M€ 14 op jaarbasis. Indien het een reguliere verschuiving betreft, dan zou op een ander onderdeel (programma) de lasten met eenzelfde bedrag (ca. M€ 9) verlaagd moeten worden. Dit wordt echter niet expliciet toegelicht of zichtbaar gemaakt. Op pagina 75 van de Begroting 2024 wordt een totaalbeeld geschetst van de baten en lasten voor alle onderdelen (programma's). Voor het onderdeel *Bestuur en samenleving* worden nu echter **andere** (totaal)bedragen gepresenteerd dan die op pagina 30. Verder hebben we getracht aansluiting te presenteren op de totaal baten en lasten van programma *Financieel Gezond* (volgens pag. 34). Voor dit onderdeel komen het totaallastenbedrag uit op k€ 13.973. Om dit te realiseren dienen we een fors negatief bedrag ad-/- k€ 4.829 op te nemen voor overige lasten (restantbedrag). Dit komt dus heel vreemd voor. Onderaan op bijlage 1.b hebben we de "verschuiving" nader inzichtelijk gemaakt. Dit alles heeft te maken met de "Overhead". Dit betreft een duidelijke richtlijn uit de BBV om deze kosten expliciet zichtbaar te houden (om vergelijking met andere gemeenten mogelijk te maken). Door B&W wordt nu voorgesteld dit onderdeel in de presentatie vanaf 2024 op te nemen binnen het programma *Bestuur en samenleving*. Echter, dit is in tegenspraak met de wettelijke richtlijn om de kosten separaat zichtbaar te houden. Naar de mening van BOP hinkt B&W nu op twee gedachten. De inzichtelijkheid van de begroting komt hierdoor in het gedrang. De begroting wordt onnodig diffuus gemaakt. **BOP adviseert dan ook de programma indeling zoals die is opgenomen vanaf 2023 te handhaven. Hiervoor zijn ook duidelijke vergelijkbare baten en lasten van 2021 en 2022 beschikbaar.**

3. Aansluiting cijfers BERAP 2023

In de meerjarenreeks van Bijlage 1 zijn ook de cijfers van de BERAP2023 (voor Actuele begroting en Prognose) opgenomen. De BERAP is gebaseerd op de peildatum 1 juli 2023. Dan mag men toch veronderstellen dat alle begrotingsaanpassingen hierin zijn verwerkt. In de Begroting 2024 zijn eveneens de cijfers van de Actuele begroting gepresenteerd. Voor de goede orde hebben we vanuit BOP deze cijfers met elkaar vergeleken (zie bijlage 2). We constateren nu op bepaalde onderdelen forse afwijkingen. **Kan B&W deze verschillen nader toelichten? Hierbij springen een aantal zaken naar voren.**

1. Waarom zijn de restant baten binnen Financieel gezond k€ 2.500 lager?
2. Waarom zijn de lasten van Inclusieve samenleving k€ 1.094 lager?
3. Waarom zijn de restant lasten binnen Financieel gezond k€ 2.121 lager
4. Waarom zijn de lasten van Overhead k€ 1.650 hoger?
5. De toevoeging reserves is k€ 5.200 lager. Gaat B&W ervan uit dat bijdrage aan Vloedbeltverbinding alsnog plaatsvindt in 2023?

4. Aansluiting totaal baten/lasten programma's & Taakvelden

Aan de hand van het overzicht 6.1 (pag. 75) en Bijlage 3 van de Begroting 2024 (pag. 90/91) kan het onderstaande beeld worden geschetst. BOP beschikt inmiddels ook over de baten en lasten per taakveld voor de jaren 2025 tot en met 2027. Eenzelfde vergelijking voor die jaren kunnen we dus nu ook opmaken. Bij de jaarlijkse BERAP wordt geen informatie verstrekt over de baten en lasten per taakveld. Derhalve kunnen we over 2023 dit beeld (helaas) niet zichtbaar maken. Voor de drie jaren constateren we nu een gelijk verschil in baten/lasten in enig jaar (**k€ 1.200** in jaarrek. 2022, **k€ 895** in Begroting 2024 en **k€ 856** in Raming 2025). In voorgaande jaren waren er geen verschillen aan de orde. **Vragen: Zijn er bij de omzetting naar de nieuwe programma indeling bepaalde onderdelen (lees: taakvelden) tussen wal en schip gevallen? Kan B&W deze verschillen nader toelichten?**

Aansluiting Programma's en Taakvelden						
	Jaarrek.2022		**Begroting 2024**		**Raming 2025**	
pagina 75	**BATEN**	**LASTEN**	**BATEN**	**LASTEN**	**BATEN**	**LASTEN**
Programma's	27.233	65.564	19.075	64.961	17.767	64.043
Algemene middelen	50.639	9.311	54.185	10.751	56.525	9.183
Mutaties reserves	5.529	4.305	6.874	3.250	1.392	524
Totaal Programmabegroting	**83.401**	**79.180**	**80.134**	**78.962**	**75.684**	**73.750**
Totaal Taakvelden (pag.90/91)	84.601	80.380	81.030	79.857	76.540	74.601
verschil	**-1.200**	**-1.200**	**-896**	**-895**	**-856**	**-851**

5. Baten en Lasten per taakveld

In bijlage 3 zijn de baten en lasten (én saldo) per taakveld opgenomen voor de jaren 2017 tot en met 2024. Bij onze opmerkingen over de Jaarrekening 2022 is een soortgelijk overzicht opgenomen. Op dat moment hebben wij (als BOP) ook al expliciet aandacht gevraagd voor het taakveld "Bestuur en ondersteuning". Op verzoek van meerdere fracties om schriftelijk te reageren op onze opmerkingen, heeft B&W een bestuurlijke memo aan uw raad toegezonden (23int06330 d.d. 20-6-2023). BOP heeft deze notitie onderhands ontvangen naar aanleiding van het overleg met de auditcie. In bijlage 5 hebben wij hierop onze reactie wederom gegeven. Voor zover we nu kunnen constateren wordt het probleem voor "Saldo Bestuur en ondersteuning" alleen maar groter. Voor de jaren 2023 en 2024 loopt het saldotekort steeds verder op tot resp. k€ 13.049 en k€ 16.571 (k€ 3.522 groter tekort). Deze verslechtering blijkt overigens niet uit de begrotingcijfers volgens de programma indeling. Volgens B&W had deze ontwikkeling o.a. te maken met de extra afschrijvingsverplichting van het sportcentrum (n.a.v. opmerking accountant bij jaarrekening 2021). Dit zegt overigens nog niks over de toenames van het saldotekort in voorgaande jaren (ongeveer k€ 1.000 per jaar; van k€ 6.769 in 2018 naar k€ 11.427 in 2022). **Om de geconstateerde toename van het saldotekort te kunnen duiden (en uw raad hierover te kunnen informeren), ontvangt BOP gaarne de indeling van de taakvelden over de huidige (én vorige) programma's (zie punt 1.c van bijlage 5 onder A.3).**

6. Reserveverloop 2016-2022

In bijlage 3 zijn de resultaten volgens BOP opgenomen en dat resulteert in een totaaltekort van k€ 15.729. Voor de jaren 2021 en 2022 hebben we de eerder genoemde (grote) incidentele resultaten ad k€ 15.945 (positief) vooralsnog buiten beschouwing gelaten. Dit om zodoende een beter meerjarig beeld te kunnen presenteren van de baten en lasten voor de afzonderlijke taakvelden en zodat ook een beter oordeel kan worden gevormd over de baten en lasten in Begroting 2023 en 2024. Met behulp van deze informatie

kunnen we de navolgende opstelling maken:

Saldoverloop Eigen vermogen 2016-2022			
	BOP-visie		B&W-visie
Eindsaldo eigen vermogen 2016		**39.612**	**39.612**
Resultaten BOP 2016-2022(excl. incidenteel)	-15.729		
Resultaten BOP 2021-2022 (incidenteel)	15.945	216	
Resultaat B&W (zie bijlage 3 onderaan)			4.383
Eindsaldo eigen vermogen 2022		**39.828**	**43.995**
Werkelijk saldo Eigen vermogen 2022		**39.717**	**39.717**
Verschil		-111	-4.278
Totaal saldo onttrekkingen reserves (cum)			4.167
Saldo B&W			-111

Uit hiervoor gepresenteerde ontwikkeling moge duidelijk zijn dat de door B&W genoemde jaarlijkse resultaten niet overeenkomen met de mutatie in het eigen vermogen. Volgens B&W zou het eigen vermogen dan moeten uitkomen op k€ 43.995. Het werkelijke saldo bedraagt volgens de jaarrekening 2022 k€ 39.717. Dit betekent dat het B&W-saldo k€ 4.278 te hoog is, hetgeen met name veroorzaakt wordt door de het totaalbedrag van de onttrekkingen over die jaren (k€ 4.167). Na aftrek van dit bedrag resteert er een saldo van k€ 111 (gelijk aan BOP-visie) en betreffen een tweetal kleine mutaties in resp. 2017 (k€ 46) en voor 2021 (k€ 65). Bij de jaarlijkse BERAP ontbreekt het inzicht in de voorziene stortingen en onttrekkingen uit de reserves. Voor het programma *Financieel gezond* worden allen de baten en lasten opgenomen voor de onderdelen Financiën, Vastgoed en Grondzaken**. Het verdient aanbeveling om in de BERAP voor dit programma de baten en lasten te presenteren zoals die ook worden opgenomen in de jaarrekening en begroting. Op dat moment hebben de raadsleden ook beter zicht op het verwachte saldo van de reserve.**

7. Reserveverloop 2023-2024

Indien we het verloop van de reserve willen volgen, dienen we dus naast het resultaat ook de stortingen en onttrekkingen in ogenschouw te nemen. Indien we de cijfers van pagina 75 van de Begroting 2024 hanteren, ontstaat het volgende beeld.

Verloop Reservepositie (EV)		
Eindsaldo 31-12-2022 (Jaarrek.)		**39.717**
Beschikking over reserves (Actuele Begr.23)	13.064	
Toevoeging aan reserves (Actuele Begr.23)	459	
Saldo Toevoeging/Onttrekking	-12.605	
Prognose resultaat 2023 (BERAP)	1.409	
Mutatie reserve 2023		-11.196
Eindsaldo 31-12-2023		**28.521**
Beschikking over reserves B2024	6.874	
Toevoeging aan reserves B2024	3.250	
Saldo Toevoeging/Onttrekking B2024	-3.624	
Prognose resultaat 2024 (BEGR.)	1.172	
Mutatie reserve 2024		-2.452
Eindsaldo 31-12-2024		**26.069**
Opgave B&W (pagina 76)		25.057
verschil		**-1.012**

Opmerking

In de BERAP werd bij de Prognose nog uitgegaan van een toevoeging aan de reserves van k€ 7.936. In de huidige Actuele begroting 2023 wordt een toevoeging van slechts k€ 459 voorzien. **Wat is nu de werkelijk te verwachten situatie?** We constateren een fors verschil en dit is ook van groot belang voor de omvang van de te verwachten reservepositie per eind 2024. Indien we kijken naar pagina 76 dan wordt een eindsaldo verwacht van k€ 25.057**. Kan B&W het verschil (k€ 1.012) nader duiden?** Op pagina 49 (bij paragraaf 5.2 Weerstandsvermogen) wordt een saldo van totale reserves genoemd van k€ 27.508. Dit is wederom een ander bedrag. **Kan B&W aangeven waaom hier nu weer een ander bedrag is vermeld?**

8.1 Weerstandsvermogen 2018-2024

Op pagina 49 van Begroting 2024 zijn de reserveposities opgenomen voor de jaren 2018 t/m 2024. Hierbij zijn ook steeds de begrotingscijfers tussentijds vermeld. Naar de mening van BOP zijn die niet meer aan de orde (inmiddels achterhaald door de realiteit; met de werkelijke cijfers uit de jaarrekening). Het voldoet derhalve om voor de periode 2018-2022 alleen de jaarrekeningcijfers te vermelden en aansluitend de begrotingscijfers voor 2023 en 2024. We krijgen nu het volgende beeld:

Totaal reserves 2018-2024							
	Jaarrekening					**Begroting**	
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
B&W-Reserve cf Begroting 2024 (pag. 49)	40.759	36.121	28.115	36.272	39.718	31.745	27.508
BOP-Jaarrekening (c.q. Begroting) (incl resultaat)	35.231	30.055	25.265	36.720	39.717	31.745	25.057
Verschil	**5.528**	**6.066**	**2.850**	**-448**	**1**	**-**	**2.451**

De door B&W opgenomen cijfers zijn door BOP niet te duiden. Indien de cijfers op voorhand niet aansluiten met de officiële jaarstukken (jaarrekening), heeft het naar de mening van BOP ook geen zin hiervoor allerlei tabellen, grafieken en ratio's op te nemen. **Kan B&W aangeven waar de betreffende cijfers dan wel betrekking op hebben?**

8.2 Kengetallen

Op pagina 52 en 53 komen de kengetallen aan de orde (paragraaf 5.2.5). Door B&W worden deze slechts opgenomen voor de jaren 2024 tot en met 2027. In bijlage 5 van deze notitie zijn deze echter ook voor de afgelopen jaren opgenomen. In de jaren 2021 en 2022 zijn enkele zaken aan de orde die een zeer impact hebben op de ratio's (van BZK: Findo). In 2021 namenlijk zijn de bouwgronden van de Bornsche Maten (GREX) fors herzien. Hierbij is een deel ondergebracht onder "warme gronden" (M€ 10). Een ander deel kan als "afgerond" beschouwd worden en hierdoor is een 2021 een bijzonder resultaat ontstaan van bij M€ 10 (M€ 19 -/- M€ 9). De restant gronden in ontwikkeling (GREX) hebben een positieve eindwaarde. Hiervoor behoeft dan (vooralsnog) geen voorziening te worden getroffen. Verder zijn in 2021 forse éénmalige baten ontvangen uit verkoop aandelen Cogas (M€ 2,4).Door andere exogene factoren (oorlog in Oekraïne) zijn in 2022 (én 2023) extra Rijksmiddelen ontvangen t.b.v. extra kosten voor opvang vluchtelingen uit Oekraïne.

De hiervoor genoemde ontwikkelingen zijn van invloed op de ratio's. Tot en met 2020 was de hiervan afgeleide "*schuldquote*" ruim boven de 130% (maximum norm). Door twee acties binnen de gemeente Borne (met name fors extra baten) duikelt deze ratio voor de jaren 2021 en 2022 zelfs fors onder de 100% en bedraagt ongeveer 80% voor die jaren. Voor de latere jaren heeft BOP deze ratio ook becijferd en die komen niet overeen met de percentages die B&W laat zien in de Begroting. **Vraag: Kan B&W aangeven hoe de berekening tot stand is gekomen?**

Bij de "*solvabiliteitsratio*" kunnen we ook de nodige vraagtekens plaatsen. Dit betreft nl. de verhouding Eigen Vermogen/Totaal vermogen. Hierbij spelen twee aspecten:
a. afname balanstotaal t.o.v. Jaarrekening 2022: (M€ 10; M€ 117 -/- M€ 127); met name bij Voorraden (GREX) constateren we een afname van M€ 16. Vanuit BOP kunnen we (helaas) niet overzien in hoeverre e.e.a. overeenkomt met de gegevens uit de grondexploitatie.
b. toename vaste schulden t.o.v. jaarrekening 2022: (M€ 13; (M€ 79 -/- M€ 66), hier staat tegenover dat het eigen vermogen fors is afgenomen met M€ 14,7 t.o.v. 2022.
In de jaren 2021 en 2022 had deze ratio's nog een tamelijke omvang (ca. 30%); in ieder geval boven de minimale waarde (ad 20%). Vanaf 2023 duikelt deze ratio richting de minimale norm en later zelfs eronder. Een bijkomend feit is het volgende. Er wordt een forse toename voorzien bij het vreemd vermogen. Daarnaast zijn de rentepercentages de laatste maanden fors gestegen. Voor 2024 zijn rentelasten voorzien van k€ 1.984 (zie pag.61). Uitgaande van een totale schuldenomvang (ad M€ 79) komt dit neer op een percentage van 2,5%. BOP kan niet overzien in hoeverre hier gerekend is met een actueel rentepercentage. Aangezien de omvang van de Grondexploitatie afneemt, kan er ook minder rente aan worden toegerekend. Dat betekent vervolgens dat er een fors hoger bedrag ten laste komt van de "taakvelden" (lees programma's). Ten opzichte van 2022 dienen de reguliere taakvelden/programma's ca. k€ 800 extra

rentelasten op te vangen. BOP kan (helaas) niet overzien in hoeverre hiermee afdoende rekening is gehouden.

De laatste ratio betreft de "*Grondexploitatie*". Hierbij wordt de balanswaarde van de gronden afgezet tegenover de totale baten van de gemeente (excl. inkomsten reserves). Aangezien de baten een redelijk hoog verloop laten zien en de verwachting dat de waarde van de gronden afneemt de komende jaren, zal deze ratio zich in positieve zin ontwikkelen en zelfs beneden de grenswaarde van 20% uitkomen. Dit is en blijft natuurlijk afhankelijk van de werkelijke waarde van de gronden voor de komende jaren. BOP kan dit niet overzien.

Programmabegroting 2024-2027									Bijlage 1.a
				BERAP 2023					
		Jaarrek.		Act.Begr.	Prognose	Begroting	Meerjarenraming		
		2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Wonen en Leven									
BATEN	Wonen en bouwen	593	1.072	452	950	450	450	450	450
	Ruimtelijke ontwikkeling	25	58	28	28	28	28	28	28
	Mobiliteit en infrastructuur	77	526	26	26	26	26	26	26
	Openbare ruimte	1.932	2.011	2.010	2.010	2.281	2.186	2.158	2.158
	Totaal van de Baten	**2.627**	**3.667**	**2.516**	**3.014**	**2.785**	**2.690**	**2.662**	**2.662**
LASTEN	Wonen en bouwen	1.117	1.513	1.688	1.907	1.248	1.088	968	968
	Ruimtelijke ontwikkeling	373	380	362	362	363	363	363	363
	Mobiliteit en infrastructuur	3.571	2.858	7.666	2.709	2.933	2.887	3.065	3.070
	Openbare ruimte	3.054	3.146	3.612	3.596	3.811	3.510	3.453	3.450
	Totaal van de Lasten	**8.115**	**7.897**	**13.328**	**8.574**	**8.355**	**7.848**	**7.849**	**7.851**
	Saldo	**-5.488**	**-4.230**	**-10.812**	**-5.560**	**-5.570**	**-5.158**	**-5.187**	**-5.189**
	Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
	Resultaat Wonen en Leven	**-5.488**	**-4.230**	**-10.812**	**-5.560**	**-5.570**	**-5.158**	**-5.187**	**-5.189**
Duurzame toekomst									
BATEN	Energietransitie	213	217	-	-	430	430	430	430
	Circulaire economie	2.692	2.634	2.847	2.847	2.870	2.852	2.863	2.861
	Klimaat adaptatie	-	-	-	-		-	-	-
	Natuur, milieu en landschap	308	761	-		-	-	-	-
	Bedrijvigheid & ondernemers	566	11	46	46	46	46	46	46
	Vrijetijdseconomie	12	33	-	-		-	-	-
	Totaal van de Baten	**3.791**	**3.656**	**2.893**	**2.893**	**3.346**	**3.328**	**3.339**	**3.337**
LASTEN	Energietransitie	294	187	456	456	902	904	844	779
	Circulaire economie	2.085	2.036	2.203	2.203	2.233	2.233	2.233	2.233
	Klimaat adaptatie	-	-	-	-	-	-	-	-
	Natuur, milieu en landschap	931	1.574	759	789	833	781	796	796
	Bedrijvigheid & ondernemers	331	378	349	316	324	323	323	323
	Vrijetijdseconomie	422	422	477	302	292	292	292	292
	Totaal van de Lasten	**4.063**	**4.597**	**4.244**	**4.066**	**4.584**	**4.533**	**4.488**	**4.423**
	Saldo	**-272**	**-941**	**-1.351**	**-1.173**	**-1.238**	**-1.205**	**-1.149**	**-1.086**
	Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
	Resultaat Duurzame toekomst	**-272**	**-941**	**-1.351**	**-1.173**	**-1.238**	**-1.205**	**-1.149**	**-1.086**
Inclusieve samenleving									
BATEN	Voorz.Maatschappelijke onderst.	261	232	220	301	277	227	227	227
	Algemene voorzieningen	10	40	40	59	48	23	23	23
	Gezondheid	10	66	20	246	219	216	147	24
	Inburgering en vluchtelingen	3	43	144	214	214	214	214	214
	Jeugd	28	424	88	413	88	88	88	88
	Onderwijs	245	308	460	670	351	351	442	442
	Cultuur	5	9	11	18	11	11	11	11
	Sport	2.115	1.433	1.180	2.232	1.659	1.409	1.389	1.389
	Werk en inkomen	5.691	3.027	5.313	5.314	5.581	5.315	5.315	5.315
	Totaal van de Baten	**8.368**	**5.582**	**7.476**	**9.467**	**8.448**	**7.854**	**7.856**	**7.733**
LASTEN	Voorz.Maatschappelijke onderst.	6.752	6.696	6.435	7.377	7.349	7.295	7.295	7.295
	Algemene voorzieningen	1.563	1.758	1.831	1.855	1.878	1.837	1.759	1.759
	Gezondheid	1.044	1.124	1.115	1.469	1.441	1.438	1.307	1.184
	Inburgering en vluchtelingen	109	145	251	344	344	344	344	344
	Jeugd	9.343	8.551	8.390	9.078	8.817	8.725	8.590	8.590
	Onderwijs	2.423	2.590	2.640	2.746	2.935	2.550	2.947	2.926
	Cultuur	789	827	728	750	764	732	671	670
	Sport	4.207	4.817	4.487	5.692	4.157	3.806	3.409	4.594
	Werk en inkomen	10.932	10.385	10.736	11.210	10.978	10.560	10.292	10.175
	Totaal van de Lasten	**37.162**	**36.893**	**36.613**	**40.521**	**38.663**	**37.287**	**36.614**	**37.537**
	Saldo	**-28.794**	**-31.311**	**-29.137**	**-31.054**	**-30.215**	**-29.433**	**-28.758**	**-29.804**
	Resultaat Inclusieve samenleving	**-28.794**	**-31.311**	**-29.137**	**-31.054**	**-30.215**	**-29.433**	**-28.758**	**-29.804**
Bestuur en samenleving									
BATEN	Organisatie		-	-		21	21	21	21
	Bestuur	82	267	-	-		-	-	-
	Participatie en communicatie	-	-	-	-		-	-	-
	Dienstverlening en digitalisering	451	472	364	364	486	486	486	486
	Veiligheid en openbare orde	-	-	-	-		-	-	-
	Vergunning, Toezicht en Handhaving	72	3	-	-		-	-	-
	Totaal van de Baten	**605**	**742**	**364**	**364**	**507**	**507**	**507**	**507**
LASTEN	Organisatie		-			9.465	9.052	8.960	8.835
	Bestuur	1.512	1.467	1.343	1.406	1.406	1.406	1.406	1.406
	Participatie en communicatie	26	32	69	69	69	69	69	69
	Dienstverlening en digitalisering	1.212	1.284	1.256	1.262	1.316	1.304	1.311	1.303
	Veiligheid en openbare orde	1.660	1.736	1.977	2.430	1.977	1.977	1.912	1.912
	Vergunning, Toezicht en Handhaving	104	57	52	52	52	52	52	52
	Totaal van de Lasten	**4.514**	**4.576**	**4.697**	**5.219**	**14.285**	**13.860**	**13.710**	**13.577**
	Saldo	**-3.909**	**-3.834**	**-4.333**	**-4.855**	**-13.778**	**-13.353**	**-13.203**	**-13.070**
	Resultaat Bestuur en samenleving	**-3.909**	**-3.834**	**-4.333**	**-4.855**	**-13.778**	**-13.353**	**-13.203**	**-13.070**

						BERAP 2023					Bijlage 1.b
				Jaarrek.		Act.Begr.	Prognose	Begroting	Meerjarenraming		
				2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Financieel gezond	BATEN	**Financieel gezond**									
		Financiën	Restant pagina 34 (&75)	891	1.103	9.983	9.983	1.764	2.087	2.441	2.266
		pagina 75	*Algemene uitkering*	*37.331*	*42.605*	*41.896*	*42.651*	*45.214*	*47.401*	*44.471*	*46.135*
			Lokale heffingen	*7.137*	*6.917*	*7.158*	*7.158*	*8.193*	*8.322*	*8.392*	*8.462*
			Dividend (2021 excl. Cogas)	*1.061*	*1.292*	*1.087*	*1.457*	*1.122*	*1.122*	*801*	*711*
			Saldo fin.functie	*-41*	*-112*	*90*	*90*	*-344*	*-320*	*-618*	*-290*
			Onttrekking reserves	*6.267*	*5.529*	*13.058*	*12.340*	*6.874*	*1.392*	*651*	*619*
		Vastgoed		1.101	795	646	646	1.146	626	626	626
		Grondzaken	2021; Bornsche Maten	1.237	3.706	3.536	3.845	1.977	1.535	2.494	2.154
		Totaal van de Baten (pag.34)		**54.984**	**61.835**	**77.454**	**78.170**	**65.946**	**62.165**	**59.258**	**60.683**
	LASTEN	Financiën	Restant pagina 34 (&75)	868	331	11.861	12.036	-4.829	-1.469	164	1.253
		pagina 75	*Onvoorzien*	*-*	*15*	*15*	*15*	15	*15*	*15*	*15*
			Vpb		*770*						
			Overhead	*7.640*	*8.526*	*8.394*	*8.394*	10.736	*9.168*	*9.315*	*9.189*
			Toevoeging reserves	*7.024*	*4.305*	*5.659*	*7.936*	3.250	*524*	*417*	*517*
		Vastgoed		1.916	1.994	2.356	1.893	2.824	1.310	1.510	1.423
		Grondzaken	2021; Bornsche Maten	987	4.625	3.536	3.845	1.977	1.535	2.494	2.154
		Totaal van de Lasten (pag. 34)		**18.435**	**20.566**	**31.821**	**34.119**	**13.973**	**11.083**	**13.915**	**14.551**
			Saldo	**36.549**	**41.269**	**45.633**	**44.051**	**51.973**	**51.082**	**45.343**	**46.132**
		Resultaat Financieel gezond		**36.549**	**41.269**	**45.633**	**44.051**	**51.973**	**51.082**	**45.343**	**46.132**
Grex	0		Grex (baten vanaf B-2022)						-	-	-
BORNE TOTAALBEELD	RESULTAAT	Resultaat Wonen en Leven		-5.488	-4.230	-10.812	-5.560	-5.570	-5.158	-5.187	-5.189
		Resultaat Duurzame toekomst		-272	-941	-1.351	-1.173	-1.238	-1.205	-1.149	-1.086
		Resultaat Inclusieve samenleving		-28.794	-31.311	-29.137	-31.054	-30.215	-29.433	-28.758	-29.804
		Resultaat Bestuur en samenleving		-3.909	-3.834	-4.333	-4.855	-13.778	-13.353	-13.203	-13.070
		Resultaat Financieel gezond		36.549	41.269	45.633	44.051	51.973	51.082	45.343	46.132
		TOTAAL GENERAAL B&W		**-1.914**	**953**	**-**	**1.409**	**1.172**	**1.933**	**-2.954**	**-3.017**
		Onttrekking reserves (Baten)		6.267	5.529	13.058	12.340	6.874	1.392	651	619
		Toevoeging reserves (Lasten)		7.024	4.305	5.659	7.936	3.250	524	417	517
		Mutaties reserves		**-757**	**1.224**	**7.399**	**4.404**	**3.624**	**868**	**234**	**102**
		RESULTAAT BATEN -/- LASTEN (BOP)		**-1.157**	**-271**	**-7.399**	**-2.995**	**-2.452**	**1.065**	**-3.188**	**-3.119**
			TOTAAL GENERAAL B&W	-1.914	953						
		19.354	*-9.109*	*10.245*		*Grex (Bornsche Maten)*					
		Baten	*Lasten*	*2.432*		*Baten Cogas*					
				10.763		*Definitief Resultaat 2021 B&W (incl. bijzondere baten k€ 12.677)*					
		7.418	*-4.650*		*2.768*	*Oekraïnse vluchtelingen*					
		1.700	*-1.200*		*500*	*Energietoeslag*					
					4.221	*Definitief Resultaat 2022 B&W (incl. bijzondere baten k€ 3.268)*					
					-						

			BERAP 2023					
		Jaarrek.		Act.Begr.	Prognose	Begroting	Meerjarenraming		
		2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
BORNE TOTAALBEELD	**Info-opzet BOP** (excl. middelen reserves)								
BATEN	Wonen en Leven	2.627	3.667	2.516	3.014	2.785	2.690	2.662	2.662
	Duurzame toekomst	3.791	3.656	2.893	2.893	3.346	3.328	3.339	3.337
	Inclusieve samenleving	8.368	5.582	7.476	9.467	8.448	7.854	7.856	7.733
	Bestuur en samenleving	605	742	364	364	507	507	507	507
	Financieel gezond Algemene Middelen	45.529	50.814	50.141	51.266	54.529	56.845	53.664	55.308
	Overig	3.188	5.492	14.255	14.564	4.543	3.928	4.943	4.756
	Totaal van de Baten	**64.108**	**69.953**	**77.645**	**81.568**	**74.158**	**75.152**	**72.971**	**74.303**
LASTEN	Wonen en Leven	8.115	7.897	13.328	8.574	8.355	7.848	7.849	7.851
	Duurzame toekomst	4.063	4.597	4.244	4.066	4.584	4.533	4.488	4.423
	Inclusieve samenleving	37.162	36.893	36.613	40.521	38.663	37.287	36.614	37.537
	Bestuur en samenleving	4.514	4.576	4.697	5.219	14.285	13.860	13.710	13.577
	Financieel gezond Overhead	7.640	8.526	8.394	8.394	10.736	9.168	9.315	9.189
	Overig	3.771	7.735	17.768	17.789	-13	1.391	4.183	4.845
	Totaal van de Lasten	**65.265**	**70.224**	**85.044**	**84.563**	**76.610**	**74.087**	**76.159**	**77.422**
	RESULTAAT BATEN -/- LASTEN (BOP)	**-1.157**	**-271**	**-7.399**	**-2.995**	**-2.452**	**1.065**	**-3.188**	**-3.119**

Verschill Bestuur en samenleving & Overhead

	BERAP 2023							
	Jaarrek.		Act.Begr.	Prognose	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten programmabegroting (pag.30)	4.514	4.576	4.697		14.285	13.860	13.710	13.577
Lasten programmabegroting (pag.75)	4.514	4.576	4.696		3.484	4.627	4.330	4.323
Verschil lasten	**-**	**-**	**1**		**10.801**	**9.233**	**9.380**	**9.254**
Baten programmabegroting (pag.30)	605	742	364		507	507	507	507
Baten programmabegroting (pag.75)	605	741	364		443	443	443	443
Verschil baten	**-**	**1**	**-**		**64**	**64**	**64**	**64**
TOTAALVERSCHIL (lees "Overhead")	**-**	**-1**	**1**	**-**	**10.737**	**9.169**	**9.316**	**9.190**

Actuele Begroting 2023

				Bijlage 2
	pag.4	pag.75		
	Actuele Begroting 2023		verschil	B-2024
	BERAP	B-2024		
BATEN				
Wonen en Leven	2.516	2.516	-	2.785
Duurzame toekomst	2.893	2.893	-	3.346
Inclusieve samenleving	7.476	7.475	-1	8.448
Bestuur en samenleving	364	364	-	507
Financieel gezond			-	
Restant pagina 34 (&75)	9.983	7.483	-2.500	1.764
Algemene uitkering	41.896	41.890	-6	45.214
Lokale heffingen	7.158	7.135	-23	8.193
Dividend (2021 excl. Cogas)	1.087	1.087	-	1.122
Saldo fin.functie	90	90	-	-344
Onttrekking reserves	13.058	13.064	6	6.874
Vastgoed	646	646	-	1.146
Grondzaken	3.536	3.536	-	1.977
sub-totaal Financieel gezond	77.454	74.931	-2.523	65.946
TOTAAL GENERAAL BATEN	**90.703**	**88.179**	**-2.524**	**81.032**
LASTEN				
Wonen en Leven	13.328	13.328	-	8.355
Duurzame toekomst	4.244	4.244	-	4.584
Inclusieve samenleving	36.613	35.519	-1.094	38.663
Bestuur en samenleving	4.697	4.696	-1	14.285
Financieel gezond			-	
Restant pagina 34 (&75)	11.861	13.982	2.121	-4.829
Onvoorzien	15	15	-	15
Vpb	-	-	-	-
Overhead	8.394	10.044	1.650	10.736
Toevoeging reserves	5.659	459	-5.200	3.250
Vastgoed	2.356	2.356	-	2.824
Grondzaken	3.536	3.536	-	1.977
sub-totaal Financieel gezond	31.821	30.392	-1.429	13.973
TOTAAL GENERAAL LASTEN	**90.703**	**88.179**	**-2.524**	**79.860**
RESULTAAT	**-**	**-**		**1.172**

Baten en Lasten per taakveld — Bijlage 3

		Jaarrekening (Realisatie)						Begroting	
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
BATEN	**BATEN**								
	0. Bestuur en ondersteuning (excl. Alg.)	12.309	2.921	3.104	3.080	3.180	1.419	2.568	3.912
	1. Veiligheid	3	4	14	3	72	3	-	-
	2. Verkeer en vervoer	30	141	112	25	77	526	26	26
	3. Economie	1.275	1.555	719	671	1.806	836	574	730
	4. Onderwijs	230	244	304	344	242	306	455	346
	5. Sport, cultuur en recreatie	1.060	975	892	1.045	2.222	1.546	1.182	1.683
	6. Sociaal domein	5.847	6.236	5.358	8.335	6.030	5.590	5.852	6.232
	7. Volksgezondheid en milieu	4.493	5.316	4.411	4.634	5.232	5.805	4.998	5.925
	8. VHROSV	5.720	4.337	1.162	992	618	4.015	3.497	1.782
	TOTAAL VAN DE BATEN	**30.967**	**21.729**	**16.076**	**19.129**	**19.479**	**20.046**	**19.152**	**20.636**
LASTEN	**LASTEN**								
	0. Bestuur en ondersteuning	12.850	9.689	10.664	11.824	12.819	12.846	15.617	20.483
	1. Veiligheid	1.453	1.326	1.578	1.740	1.778	1.808	1.979	2.044
	2. Verkeer en vervoer	2.527	2.902	2.195	3.996	3.571	2.857	2.636	2.933
	3. Economie	1.633	689	1.142	565	1.340	1.528	889	1.019
	4. Onderwijs	2.835	2.513	1.952	2.405	2.625	2.892	2.836	3.146
	5. Sport, cultuur en recreatie	7.283	6.106	6.459	6.579	7.420	8.150	6.359	7.836
	6. Sociaal domein	25.943	26.083	26.638	29.768	28.293	28.333	27.050	29.029
	7. Volksgezondheid en milieu	5.346	5.599	5.175	5.401	5.920	6.423	6.108	7.202
	8. VHROSV	6.876	4.302	3.065	2.687	1.490	5.387	4.718	2.915
	TOTAAL VAN DE LASTEN	**66.746**	**59.210**	**58.868**	**64.966**	**65.257**	**70.224**	**68.192**	**76.607**
SALDO	**SALDO**			-791	-1.185	-894	-1.789	-1.622	-3.522
	0. Bestuur en ondersteuning	**-541**	**-6.769**	**-7.560**	**-8.744**	**-9.639**	**-11.427**	**-13.049**	**-16.571**
	1. Veiligheid	-1.450	-1.322	-1.564	-1.737	-1.705	-1.805	-1.979	-2.044
	2. Verkeer en vervoer	-2.497	-2.762	-2.083	-3.971	-3.494	-2.331	-2.610	-2.907
	3. Economie	-358	866	-423	106	466	-692	-315	-289
	4. Onderwijs	-2.605	-2.269	-1.648	-2.062	-2.384	-2.586	-2.381	-2.800
	5. Sport, cultuur en recreatie	-6.223	-5.131	-5.567	-5.535	-5.199	-6.604	-5.177	-6.153
	6. Sociaal domein	-20.096	-19.847	-21.280	-21.432	-22.264	-22.743	-21.198	-22.797
	7. Volksgezondheid en milieu	-853	-283	-765	-767	-688	-618	-1.110	-1.277
	8. VHROSV	-1.156	35	-1.902	-1.695	-872	-1.372	-1.221	-1.133
	TOTAAL VAN DE SALDI	**-35.779**	**-37.481**	**-42.792**	**-45.837**	**-45.778**	**-50.178**	**-49.040**	**-55.971**
	Dekking via algemene middelen	33.829	35.096	37.617	41.048	44.620	49.907	48.411	53.520
	Eindresultaat BOP	**-1.950**	**-2.385**	**-5.176**	**-4.790**	**-1.157**	**-271**	**-629**	**-2.451**
	Resultaat BOP (cumulatief)	-1.950	-4.335	-9.510	-14.300	-15.458	-15.729		

		Jaarrekening						Begroting	
Gemiddeld		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
-1.245	Saldi 3 & 8 (Grex)	-1.514	901	-2.326	-1.589	-406	-2.064	-1.536	-1.422
-21.371	6. Sociaal domein	-20.096	-19.847	-21.280	-21.432	-22.264	-22.743	-21.198	-22.797
-13.504	Saldi 1,2,4,5 en 7 (totaal)	-13.629	-11.767	-11.627	-14.071	-13.469	-13.944	-13.257	-15.181
-9.677	**Saldo 0 (Bestuur & ondersteuning)**	**-541**	**-6.769**	**-7.560**	**-8.744**	**-9.639**	**-11.427**	**-13.049**	**-16.571**
	Totaal van de saldi	**-35.779**	**-37.481**	**-42.792**	**-45.837**	**-45.778**	**-50.178**	**-49.040**	**-55.971**
		-	-	-	-	-	-	-	-

Algemene Middelen

	Jaarrekening						Begroting	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gemeentefonds	28.749	29.855	31.994	34.498	37.360	42.622	41.133	45.231
OZB-baten	5.080	5.241	5.623	6.550	7.260	7.285	7.278	8.289
Totaal van Algemene Middelen	**33.829**	**35.096**	**37.617**	**41.048**	**44.620**	**49.907**	**48.411**	**53.520**

Aansluiting oficiële jaarstukken

	Jaarrekening						Begroting	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Resultaten BOP (Baten -/- Lasten)	**-1.950**	**-2.385**	**-5.176**	**-4.790**	**-1.157**	**-271**	**-629**	**-2.451**
Saldo Reserves	-	563	1.196	1.940	-757	1.224	636	3.624
Cogas (2021)					2.432			
GREX Bornsche Maten (2021)					10.245			
Oekraïne 2022 (k€ 7.418 -/- k€ 4.650)						2.768		
Energietoeslag (k€ 1.700 -/- k€ 1.200)						500		
Totaal Resultaat Jaarrekening c.q. Begroting (B&W)	**-1.950**	**-1.822**	**-3.980**	**-2.850**	**10.763**	**4.221**	**7**	**1.173**
Resultaat B&W (cumulatief)	***-1.950***	***-3.772***	***-7.751***	***-10.601***	***162***	***4.383***		
Saldo reserves (cumulatief)	***-***	***563***	***1.759***	***3.699***	***2.943***	***4.167***		

Balans Gemeente Borne 2017-2027

		Jaarrekening							Begroting		Raming		
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
ACTIVA	Totaal Materiële vaste activa	54.826	48.514	49.074	50.006	52.559	62.873	65.328	105.540	76.343	94.635	116.719	112.294
	Totaal Financiële vaste activa	4.814	4.034	3.193	3.966	3.926	4.162	4.119	4.000	5.500	5.000	5.000	5.000
	Vlottende activa	-	-	-	-	-	-	-					
	- Voorraden (GREX)	80.766	77.215	75.270	70.537	62.320	53.095	42.097	34.653	26.065	9.129	1.195	1.008
	- Overige vlottende activa	11.629	12.799	9.783	10.225	12.688	10.227	15.284	9.530	9.520	9.520	9.520	9.520
	Totaal Vlottende activa	92.395	90.014	85.053	80.762	75.008	63.322	57.381	44.183	35.585	18.649	10.715	10.528
	TOTAAL VAN DE ACTIVA	**152.034**	**142.562**	**137.320**	**134.734**	**131.493**	**130.357**	**126.828**	**153.723**	**117.428**	**118.284**	**132.434**	**127.822**
PASSIVA	Totaal Eigen vermogen	39.612	37.616	35.231	30.055	25.265	36.720	39.717	31.745	25.057	26.123	22.935	19.816
	Totaal Voorzieningen	11.394	11.274	10.097	8.919	9.274	8.172	6.019	6.539	4.361	4.257	4.311	4.336
	Totaal Vaste schulden	71.855	75.701	71.625	67.859	71.116	59.615	58.489	92.439	66.510	66.404	83.688	82.170
	Vlottende passiva												
	- Overige kasgeldleningen	16.000	5.000	9.000	15.000	13.000	9.000	8.000	15.000	12.500	12.500	12.500	12.500
	- Overige vlottende passiva	13.174	12.969	11.367	12.899	12.837	16.849	14.603	8.000	9.000	9.000	9.000	9.000
	Totaal Vlottende passiva	29.174	17.969	20.367	27.899	25.837	25.849	22.603	23.000	21.500	21.500	21.500	21.500
	TOTAAL VAN DE PASSIVA	**152.035**	**142.560**	**137.320**	**134.732**	**131.492**	**130.356**	**126.828**	**153.723**	**117.428**	**118.284**	**132.434**	**127.822**

			Jaarrekening						Begroting		Raming		
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
RATIO'S	**Schuldquote**								-		-	-	-
9.118	hoeveelheid vaste schulden (incl. kasgeld)		80.498	80.506	82.769	84.019	68.577	66.484	107.439	79.010	78.904	96.188	94.670
21.786	Totale baten (excl. middelen reserves)		64.796	56.825	53.692	60.176	85.885	79.072	67.563	74.156	75.152	72.971	74.303
Grex/Cogas	**Ratio schuldquote**	**>130%**	**124%**	**142%**	**154%**	**140%**	**80%**	**84%**	**159%**	**107%**	**105%**	**132%**	**127%**
	BZK-registratie (<90); Findo	<90	123	140	154	135	84	NB	151	98	98	124	120
	Solvabiliteit								-		-	-	-
	Totaal Eigen Vermogen		37.616	35.231	30.055	25.265	36.720	39.717	31.745	25.057	26.123	22.935	19.816
	Totaal vermogen		142.560	137.320	134.732	131.492	130.356	126.828	153.723	117.428	118.284	132.434	127.822
	Ratio Solvabiliteit	**<20%**	**26%**	**26%**	**22%**	**19%**	**28%**	**31%**	**21%**	**21%**	**22%**	**17%**	**16%**
	BZK-registratie (>50); Findo	>50	27	26	22	19	28	NB		21	22	17	16
	Grondexploitatie								-		-	-	-
	Balanswaarde van de gronden		77.216	75.271	70.537	62.320	56.227	58.263	34.653	26.065	9.129	1.195	1.008
	Totale baten (excl. middelen reserves)		64.796	56.825	53.692	60.176	85.885	79.072	67.563	74.156	75.152	72.971	74.303
	Ratio Grondexploitatie	**>35%**	**119%**	**132%**	**131%**	**104%**	**65%**	**74%**	**51%**	**35%**	**12%**	**2%**	**1%**
	BZK-registratie (<20); Findo	<20	90	81	131	103	62	NB		35	12	2	1

Bijlage 5

A. BEGELEIDEND SCHRIJVEN

A.1 Opmerking College B&W

In het begeleidend schrijven stelt het BOP dat de raad tijdig over voldoende en duidelijke informatie dient te beschikken. Vervolgens stelt het BOP dat het hieraan ontbreekt. Wij herkennen ons niet in dit beeld. De kaderstelling en jaarrekening zijn reeds op 1 juni aan u aangeboden. Vijf weken voor de raadsvergadering van 11 juli 2023. Dit is conform de P&C gids 2023, die in november 2022 op de agenda van uw Politiek beraad vermeld stond.

Reactie BOP:

Het is jammer dat het college slechts ingaat op de jaarrekening van het afgelopen jaar en dat er ook geen (of beperkte) vertegenwoordiging aanwezig was (van College en/of coalitie) bij de laatste Auditcommissie. Daarbij hebben wij meerdere voorvallen uit het verleden aangedragen voor de onderbouwing van onze waarnemingen (zie bijlage). Ter illustratie hebben we de opmerkingen opgenomen zoals die zijn gepresenteerd op de informatiebijeenkomst van **21 juni 2022**:

Het betreft de presentatie van de Plannings- en controleproducten, te weten de jaarrekening 2021, de stand van zaken inzake de Grondexploitaties en de kadernota 2023. Raadsleden kunnen eventuele technische vragen schriftelijk stellen voorafgaand aan behandeling in het Politiek Beraad van 28 juni. Gezien de korte voorbereidingstijd zal er ook op 28 juni (ter vergadering) enige ruimte zijn voor het stellen van technische vragen. Besluitvorming in de raad staat gepland voor 5 juli (jaarrekening + GREX) en 12 juli (Kadernota - algemene beschouwing).

Verder hebben wij onze twijfels over de haalbaarheid over de besluitvorming van dergelijke belangrijke én omvangrijke stukken (GREX, Jaarrekening en Kaderstelling), die veelal allemaal in de maand juli dienen plaats te vinden. In het verleden hebben we voorgesteld deze onderwerpen te spreiden over 3 afzonderlijke maanden (GREX in mei, Jaarrekening in juni en Kaderstelling in juli). Zeker nu bij meerdere nieuwe raadsleden is beoordeling van dergelijke omvangrijke stukken een hele klus die ook nog eens binnen één maand behandeld dienen te worden. **Wij adviseren de raad bij de P&C-gids rekening te houden met een verdere spreiding van de stukken.**

A.2 Opmerking College B&W

Het BOP constateert dat bij de tussentijdse rapportages van de Berap vaak een kostendekkende exploitatie gepresenteerd is zonder aan te geven hoe de dekking is geregeld. Bij de bestuursrapportage 2022 echter is een positief saldo geconstateerd en heeft de raad besloten het te verwachten saldo reeds toe te voegen aan de algemene reserve.

Reactie BOP:

Een kleine correctie vanuit BOP: een kostendekkende exploitatie van de Primitieve en Actuele Begroting. Hierbij is niet duidelijk aangegeven hoe groot de omvang is van additionele middelen vanuit de reserves. Echter ook in de kolom gepresenteerde resultaat van k€ 987 is niet aangegeven hoe hoog het bedrag (dekking) is via de reserves. Het college gaat hier (volgens BOP) volledig voorbij aan het probleem wat hier door BOP gesteld is; inzicht geven in de onttrekkingen en stortingen uit reserves. Van uit BOP hebben we nl. bezwaren tegen deze wijze van presenteren van de cijfers. In de decembervergadering 2021 is besloten tot een budgetoverheveling van een bedrag van k€ 3.970. In 2021 is dit bedrag per saldo van genoemde budgetten “overgehouden” en het overschot is in dat jaar via de reguliere resultaatboeking toegevoegd aan de reserve. Dit bedrag wordt vervolgens in 2022 weer onttrokken aan de reserve om de kosten in 2022 af te dekken. Naar de mening van BOP worden deze baten nu twee achtereenvolgende jaren meegeteld in de totale opbrengsten: in het 1e jaar als reguliere baten en in het 2e jaar als onttrekking uit reserve. Naar de mening van BOP treedt er dan een dubbeltelling op van baten en dat is niet gewenst. Naar de visie van BOP hebben we in het 1e jaar te maken met een “overschot” dat in de reserve vloeit. In het 2e jaar treedt er vervolgens een “tekort” op dat wordt verrekend met de reserve. In bijlage 3 van de notitie “Opmerkingen Jaarrekening 2022” is een detailbeeld gegeven van de onderscheiden baten en lasten voor resp. de Primitieve Begroting, Actuele Begroting en vervolgens de Jaarrekening (Realisatie). Het verschil tussen de Primitieve en Actuele begroting betreft beleidsmatige aanpassingen (begrotingswijzigingen c.q. raadsbesluiten). We constateren dat de omvang van de baten en lasten (beide) met M€ 8,8 toenemen.

Deze wijziging treedt met name op bij taakveld 0 Bestuur & ondersteuning. Aan de hand van detailcijfers (beschikbaar bij BOP en ontvangen van het College van B&W) kan worden afgeleid dat dit grotendeels betrekking heeft op mutaties reserves. Naar de visie van BOP zijn dit dus geen eigenlijke baten of lasten maar heeft dit betrekking op resultaatverschuivingen tussen de betreffende jaren. Zonder deze middelen krijgen we pas echt zicht op de feitelijke baten en lasten in enig jaar.

A.3 Opmerking College B&W:
Het BOP geeft aan uit te gaan van een analyse van de taakvelden. Wij presenteren de P&C producten conform het besluit van uw raad op programma- en themaniveau.
Reactie BOP:
Het is inderdaad waar dat de begroting behoort te worden gepresenteerd aan de hand van programma's. Voor vergelijkbare cijfers is het gewenst om de raadsprogramma's over de jaren heen gelijk te houden zodat de leden van gemeenteraad de baten en lasten over de jaren heen goed kunnen beoordelen. Bij eventuele veranderingen in programma's dienen de wijzigingen duidelijk te worden aangegeven. Aangezien de programma-indelingen over de afgelopen jaren niet gelijk zijn gebleven, is vergelijking van de baten en lasten over meerdere jaren onmogelijk. Dan kunnen de raadsleden desgewenst nog terugvallen op de presentatie volgens de taakvelden. Naast de presentatie op programma- en themaniveau is de gemeente ook gehouden aan de presentatie op basis van de Taakvelden. Deze worden ook altijd netjes opgenomen in de jaarstukken (helaas niet in de BERAP). Dit betreft trouwens ook een wettelijke verplichting (BBV). Deze cijfers van iedere gemeente in Nederland worden opgenomen in Findo. Dit biedt eenieder (dus ook gemeenteraadsleden) de mogelijkheid om gemeentes onderling te vergelijken. Voor de leden van de Bornse gemeenteraad heeft BOP deze informatie verzameld en in beeld gebracht en hier t.b.v. de raadsleden vragen over gesteld. Het ligt dan in de rede dat de raadsleden ook een adequaat antwoord mogen verwachten van het college van B&W. In artikel 66 van de BBV is het volgende opgenomen:

De door het college van B&W vast te stellen uitvoeringsinformatie bestaat:

1. *a. Uit een totaaloverzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de begroting*
   b. Uit een totaaloverzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de jaarstukken
   c. het verdelingsprincipe waarmee de taakvelden over de programma's zijn verdeeld
2. *De raming onderscheidenlijk realisatie van het totaaloverzicht van de baten en lasten per taakveld is integraal en omvat dezelfde totaalbedragen als de begroting onderscheidenlijk de jaarstukken*
3. *Voor het overzicht met de gerealiseerde baten en lasten worden helzelfde verdelingsprincipe en dezelfde indeling gebruikt als voor het overzicht met de ramingen.*
4. *De voor de uitvoeringsinformatie te gebruiken taakvelden worden bij ministeriële regeling vastgesteld.*

Dit geheel overziende ontvangt BOP graag het verdelingsprincipe (ad 1.c) wat door het college van B&W is toegepast voor de programma-indeling vanaf Begroting 2023 en tevens ook voor de programma-indeling voor de jaren 2019 t/m 2022.

A.4 Opmerking College B&W:
Ten slotte wijst het BOP op het belang van het goed verwerken van de eerste begrotingswijziging. In de Nota Kaderstelling 2024-2027 en het bijbehorende raadsvoorstel wordt echter voorgesteld niet meer met een eerste begrotingswijziging te werken gelijktijdig met het vaststellen van de begroting. Daarmee wordt deze zorg ondervangen.
Reactie BOP:
Ook hier gaat het College van B&W weer voorbij aan de eigenlijke vraag die BOP aan de orde stelt. Het gaat erom dat de raad gedurende het jaar op meerdere momenten (per kwartaal) tussentijds goed geïnformeerd wordt over de financiële effecten van de genomen (raads)besluiten van de laatste afgelopen periode. Hierbij is ook meerjarig inzicht in resultaatwijzigingen gewenst. De 1e begrotingswijzigingen was de afgelopen jaren zo'n 1e onderwerp. Vrij kort daarna komt dan de besluitvorming in de decembervergadering over budgetoverheveling. Deze effecten dienen naar de mening van BOP regelmatig aan de raad gepresenteerd te worden zodat men een goed overwogen besluit kan nemen (is iets financieel haalbaar of niet?).

B. JAARREKENING 2022

B.1 Opmerking College B&W

In de presentatie van de cijfers van het BOP worden eenmalige toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves en andere eenmalige baten en lasten losgetrokken van het totale financiële beeld. De reserves zijn door uw raad ingesteld, mutaties hierop vinden dan ook enkel plaats middels een expliciet raadsbesluit. Het college kan alleen genomen raadsbesluiten verwerken. In elk raadsbesluit waarin een onttrekking uit een reserve wordt gedaan, staat er een concrete last tegenover die onttrekking die onlosmakelijk met elkaar samenhangen. De stukken van het BOP laten de lasten wel zien, de onttrekkingen echter niet.

Reactie BOP:

Naar de mening van BOP is bij een presentatie van meerjarige cijfers beter om de buitensporigheden (éénmalige hoge positieve of negatieve resultaten) niet op te nemen binnen de scope van de onderliggende baten en lasten over de onderscheiden jaren. Het ligt verder in de rede per jaar de aansluiting met de officiële cijfers aan te geven. Dit is ook door BOP gedaan. De “opgeschoonde” cijferreeks geeft nu een beter beeld over de baten en lasten van de afgelopen jaren én is ook een maatstaf voor de omvang voor de toekomstige jaren (begroting en meerjarenraming). Aan de hand hiervan kan de raad ook een beter gefundeerd oordeel vormen in hoeverre de gepresenteerde cijfers (van nieuwe begroting en meerjarenraming) redelijk in lijn liggen met de cijfers uit het verleden. Verder zal de raad veelal een besluit nemen op basis van de informatie die door het College B&W wordt aangereikt. BOP heeft de indruk dat meerdere raadsleden onvoldoende kunnen overzien wat precies de (financiële) implicaties zijn bij de presentatie van de raadsbesluiten. Met andere woorden: Begrijpen de raadsleden wel wat er precies boekhoudkundig gebeurt?

B.2 Opmerking College B&W

Deze reservemutaties worden in de jaarrekening gecontroleerd en beoordeeld door de raad benoemde accountant. Voor 2022 is, net als voor de afgelopen jaren, de verwachting dat de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft voor de getrouwheid van de cijfers in de jaarrekening. Dit oordeel is onder meer gebaseerd op de regels uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Daarmee geeft een andere presentatie van de cijfers geen getrouw beeld van de werkelijkheid.

Reactie BOP:

Van uit BOP kunnen wij niet de controleafspraken met de externe accountant overzien. Die hebben wij ook niet nodig. Wij gaan uit van de gepresenteerde cijfers in de P&C-stukken en elimineren (indien nodig) éénmalige grote financiële effecten. Deze verstoren veelal het meerjarige beeld. Ook laten wij de mutaties uit reserves achterwege i.v.m. dubbeltelling van baten. Wij brengen u hierbij even in herinnering dat bij de bepaling van de ratio’s Schuldquote en Grondexploitatie deze gebaseerd zijn op de totale baten **EXCLUSIEF** de mutaties uit reserves (zie Regeling BZK van 9 juli 2015 nr. 2015-0000387198). Dus de insteek van BOP om de stortingen en onttrekkingen buiten beschouwing te laten, is zo gek nog niet. BZK doet dit ook bij de beoordeling van de ratio’s!

B.3 Opmerking College B&W

Op een paar aspecten gaat het BOP specifiek in. Met name ten aanzien van de overhead. De belangrijkste verklaringen voor de gestegen overhead zitten in het, op advies van de accountant, versneld afboeken van het gemeentehuis en in de loon- en prijscompensatie.

Reactie BOP:

Het versneld afboeken van het gemeentehuis geldt naar de mening van BOP alleen voor het jaar 2022. Bij de jaarrekening 2021 heeft de accountant hierover opmerkingen geplaatst. Bij buitengebruik name ná 2025, dient in de voorliggende periode de boekwaarde (vorig jaar ca. M€ 2) in vier jaren te worden afgeschreven; dus ongeveer k€ 500 per jaar (2022 t/m 2025). Naar BOP heeft begrepen worden projectbudgetten jaarlijks bij de begroting geïndexeerd en dit wordt afgedekt via extra verkregen middelen uit het gemeentefonds vanwege loon- en prijscompensatie. Dus de hier gegeven verklaring voor toenemend tekort met ca. M€ 1,0 per jaar is naar de mening van BOP nog steeds niet volledig.

B.4 Opmerking College B&W

Daarnaast constateren we dat de vergelijking met andere gemeenten gebaseerd is op de jaarrekening 2021. De jaarrekening 2022 geeft een heel ander beeld, bijvoorbeeld in vergelijking tot de gemeente Haaksbergen.

Reactie BOP:

Zodra alle gegevens van de andere gemeentes voor het jaar 2022 beschikbaar zijn, zullen we hierop terugkomen.

B.5 Opmerking College B&W

Het BOP wijst op een toename van wat zij noemen 'bijzondere lasten' vanaf 2023. Dit staat in onze stukken als incidentele baten en lasten. De grootste oorzaak hiervan zit in het in het extra ramen van stelposten van loon- en prijscompensatie. Zoals u bekend is, is de inflatie veel hoger dan gebruikelijk. Daarom heeft u in de begroting 2023 het besluit genomen om deze stelposten extra te verhogen. Zie bijvoorbeeld uw beslissingen onder 9b en 9c in het raadsbesluit waarmee u de begroting heeft vastgesteld.

Reactie BOP:

Volgens het college B&W vloeien deze bedragen voort uit de 1e begrotingswijziging. Deze zaken zijn dus niet meer te traceren omdat op de website van de gemeente Borne de Begroting 2023 nog is opgenomen exclusief de 1e begrotingswijziging. We nodigen het college B&W uit om alsnog de begroting 2023 inclusief 1e begrotingswijziging aan te bieden aan de raad.

C. NOTA KADERSTELLING

C.1 Opmerking College B&W

De reserves waarna in dit document wordt verwezen zijn door uw raad ingesteld, of maken deel uit van de besluitvorming van uw raad bij het vaststellen van de jaarrekening 2022. De mutaties hierop vinden dan ook enkel plaats middels een expliciet raadsbesluit. Het college kan alleen goedgekeurde raadsvoorstellen verwerken. In elk raadsvoorstel waar een onttrekking uit een reserve wordt gedaan, staat er een concrete last tegenover die onlosmakelijk met elkaar samenhangen. De stukken van het BOP laten de lasten wel zien, de onttrekking echter niet. Daarmee geven de hier door het BOP gepresenteerde cijfers geen compleet beeld van de werkelijkheid.

Reactie BOP:

Dit is in grote lijnen een herhaling van zetten die het college B&W heeft opgenomen bij de opmerkingen over de jaarrekening. Middelen in de reserves zijn op enig moment in het verleden via de resultaatboeking toegevoegd aan de desbetreffende reserves. In dat jaar zijn dus de eigenlijke baten verantwoord in de exploitatie. Het niet gebruikte budget blijft achter (in de reserve) ter dekking van eventuele tekorten in de toekomst. Door deze middelen nu extra (achteraf) toe te voegen aan de exploitatie, worden deze baten voor een 2e keer opgenomen in de exploitatie; dit is naar de mening van BOP niet terecht. Dit is ook de reden waarom de ratio's op Findo gebaseerd zijn op de totale baten exclusief middelen reserves.

C.2 Opmerking College B&W

Het BOP stelt dat er sprake is van dekking van structurele tekorten door forse eenmalige baten. Daar herkennen wij ons niet in. Immers is per uitgave of beleidsvoornemen aangegeven of deze incidenteel of structureel is. Indien er een bestemmingsreserve gevormd wordt, stellen we ook voor deze daadwerkelijk te vormen. Het door het BOP gepresenteerde beeld van de reserve beleidsontwikkeling vindt daarmee geen steun in de werkelijkheid. Immers, er worden ten laste van de reserve beleidsontwikkeling, onttrekkingen in beeld gebracht die in werkelijkheid ten laste komen aan bestemmingsreserves die hiervoor door uw raad zijn ingesteld.

Reactie BOP:

Naar de mening van BOP wordt er ten tijde van de Kaderstelling c.q. Begrotingsvoorbereiding een (te) positief beeld geschetst van de reservepositie als geheel. Wij kijken niet expliciet naar het onderdeel Reserve beleidsontwikkeling (sec). In eerdere analyses hebben wij de raad er ook op gewezen dat het totaal van de reserve vanaf 2016 tot 2020 met ca. M€ 14 was afgenomen. Door een éénmalige operatie is de reservepositie weer opgekrikt tot M€ 39 per einde 2022. Naar het zich nu laat aanzien is deze toename in één jaar hoogstwaarschijnlijk alweer bijna "verdampt". Indien alles doorgaat wordt een uitgave gedaan

voor de bijdrage van M€ 5,0 in de Vloedbeltverbinding (uitgevoerd door de Provincie). Daarnaast zullen naar verwachting ook nog aanvullende uitgaven plaatsvinden t.b.v. huisvesting Oekraïnes (overschot van M€ 2,8 in 2022) en zullen uitgaven worden gemaakt voor de overgehevelde budgettten (ad M€ 1,8). Het totaal van **niet reguliere** uitgaven belopen dus M€ 9,6 (M€ 5 plus M€ 2,8 plus M€ 1,8). Dit bedrag zal dan worden onttrokken aan de reserve en die zal dan uitkomen in de buurt van M€ 30 per eind 2023. Per einde 2022 bedraagt de Solvabiliteitsratio nog 31% (zie pag. 75 van de jaarrekening 2022: M€ 39,7 gedeeld door M€ 126,8). Het gemiddelde balanstotaal van de afgelopen vijf jaren bedraagt ca. M€ 130. Indien we dan de verwachte solvabiliteitsratio in beeld brengen per eind 2023 komen we uit op ca. 23% (M€ 30 gedeeld door M€ 130). In dat geval komt de gemeente Borne weer richting gevarenzone (< 20%) vergelijkbaar met de situatie in 2019 (dus nét voor de bijzondere baten in 2021). Gezien het ambitieniveau inzake de nodige investeringen, zullen naar verwachting ook extra vreemde middelen nodig zijn (Huis van Borne, Sportcomplex etc). Hierdoor zal naar verwachting het balanstotaal ook weer verder toenemen. Indien bijvoorbeeld M€ 10 extra externe leningen worden aangetrokken, komt het balanstotaal uit op M€ 140. De solvabiliteitsratio wordt in dat geval 21% (M€ 30 gedeeld door M€ 140). Extra leningen leiden ook weer tot extra rentelasten die het exploitatieresultaat negatief beïnvloeden en kan het eigen vermogen nog lager uitkomen dan de eerder genoemde M€ 30. Indien het reguliere resultaat bijvoorbeeld uitkomt op een tekort van M€ 5 dan komt het eigen vermogen uit op M€ 25. In dat geval is de solvabiliteitsratio 18% (M€ 25 gedeeld door M€ 140).

Hand-out auditcommissie (1e pagina)

Mandaat: Bij de **gemeenteraad** ligt/berust het mandaat om de jaarlijkse (meerjaren-)begroting goed te keuren alsmede de jaarrekening vast te stellen (ligt vast in wettelijk kader).

Voorwaarden: Om dit mandaat goed te kunnen uitvoeren dient het proces aan enige voorwaarden te voldoen (én om een gemotiveerd oordeel te kunnen vormen):
1. Tijdigheid
De jaarstukken (begroting, jaarrekening en Berap) dienen tijdig te worden aangeleverd zodat de raadsleden de gelegenheid hebben e.e.a. goed voor te bereiden en eventueel vragen te stellen en/of (extern) advies in te winnen.
2. Volledigheid
De informatie dient ook volledig en navolgbaar te zijn (transparant). Met name tussenliggende stappen (en/of besluiten) dienen gedocumenteerd te zijn.

Constatering: Vanuit BOP hebben wij de afgelopen jaren de jaarlijkse stukken bekeken en geanalyseerd. Met name t.a.v. de voorwaarden schort nog het e.e.a.

Voorbeelden: 1. *Begroting 2020*; hierbij werd de raad in één keer geconfronteerd met een tekort van M€ 4. Dit leidde o.a. tot een bezuinigingsoperatie van M€ 3 en een OZB-verhoging van M€ 1.
2. *Jaarrekening 2021*; binnen 1 week twee versies van de jaarrekening met M€ 10 resultaatverschil.
3. *Kaderstelling 2023;* (pag.10): De budgetten voor Sociaal Domein zijn vanaf 2020 niet adequaat geïndexeerd. Dit leverde een structureel nadeel op van k€ 878. Dit betekent evenwel dat Begroting 2020, 2021 en 2022 niet het juiste beeld gaven (én werden wellicht ook geen kostendekkende toekomstige meerjarenbegrotingen gepresenteerd).
4. *Berap 2022*; Hierbij werd voor de Initiële en Actuele begroting een kostendekkende exploitatie voorzien. Er wordt onvoldoende zichtbaar gemaakt hoe deze dekking tot stand komt.
5 *Budgetoverhevelingen*; bijna jaarlijks vinden nu dergelijke overhevelingen plaats. Doordat budgetten in enig jaar niet worden uitgeput, komen de resterende lasten in het volgende jaar terecht. Deze worden dan afgedekt via een (extra) onttrekking uit de reserve. Voor 2022 betrof deze extra onttrekking per saldo M€ 1,2.

Voorstel: Om deze tekortkomingen teniet te doen, zodat de raad hun controlerende en kader stellende rol naar behoren kan uitvoeren, komen we met de volgende adviezen:
1**. Kwartaaloverzicht**: de raad kan per kwartaal inzicht vragen van de financiële effecten van de reeds genomen besluiten (zowel voor lopende jaar alsmede eventuele toekomstige effecten).
2. **GREX-uitkomst betrekken bij BERAP**; De Berap betreft een soort voorbode van de jaarrekening. In de maand juli van het lopende begrotingsjaar wordt jaarlijks de GREX door de gemeenteraad vastgesteld. De laatste vooruitzichten kunnen dan alvast worden meegenomen in het te verwachten resultaat van het lopende jaar.
3. **Budgetdoorschuivingen**; bijna jaarlijks vinden budget doorschuivingen plaats, de effecten hiervan behoren te worden meegenomen bij de Berap (en afzonderlijk zichtbaar te worden gemaakt).
4. **Stortingen/onttrekkingen reserves**; jaarlijks vinden er al dan niet geplande mutaties in de reserve plaats (afhankelijk van besluitvorming). Deze dienen separaat zichtbaar gemaakt te worden zodat het effect op de reservepositie inzichtelijk blijft.

Voorbeeld: In november 2022 is allereerst de initiële Begroting 2023 door het college B&W aangeboden en door de gemeenteraad goedgekeurd. Daarna is de 1e begrotingswijziging besproken en tevens goed-gekeurd door de raad. In de decemberraad is tot een budget doorschuiving besloten.
We krijgen nu het volgende traject (zie volgende pagina).

Reservepositie: Aan de hand van deze tussentijdse ontwikkelingen is de raad beter in staat het verloop van de reservepositie in beeld te houden zodat de raad niet achteraf bij de jaarrekening (on)aangenaam wordt verrast.

Tabel 1.a Ontwikkeling resultaat 2023-2026

	2023	2024	2025	2026
Begroting 2023	7	2.389	4.526	2.141
Totaal 1e begr.wijz.	-7.164	-1.856	-2.175	-1.084
Saldo ná 1e begr.wijz.	**-7.157**	**533**	**2.351**	**1.057**
Raadsbesluiten 2022:				
dec.'22: - budgetoverheveling	-1.825			
dec.'22: - Verlenging contract acc.		pm	pm	pm
Verwacht resultaat 1-1-2023	**-8.982**	**533**	**2.351**	**1.057**
jan.'23: X.1	pm	pm	pm	pm
jan.'23: X.2	pm	pm	pm	pm
feb.'23: Y.1	pm	pm	pm	pm
feb.'23: Y.2	pm	pm	pm	pm
etc				

Tabel 1.b Onttrekkingen reserves

	2023	2024	2025	2026
Onttrekkingen (saldo) (B-2023; pag.87)	636	275	-19	-52
Eventueel volgende onttrekk.'23	pm	pm	pm	pm
Totaal onttrekkingen	**636**	**275**	**-19**	**-52**

Tabel 2: Ontwikkeling Reserve

	Stand	Resultaat	Onttrek.Reserves		Stand
	2022	2023	B-2023	begr.wijz	2023
Algemene Reserves	8.454				8.454
Reserve Beleidsontwikkeling	16.530	-7.157			9.373
Algemene reserve Grondexpl.	1.789				1.789
Totaal Algemene Reserves	**26.772**	**-7.157**	**0**	**0**	**19.615**
Bestemmingsreserve (totaal)	12.945	-1.825	-636	-328	10.156
TOTAAL VAN DE RESERVES	**39.717**	**-8.982**	**-636**	**-328**	**29.771**
			-964		

Saldo Initiële begroting 2023					
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	
Incidenteel	-529	39	30	-	
Structureel	536	2.350	4.496	2.141	
sub-totaal	**7**	**2.389**	**4.526**	**2.141**	
Saldo ná 1e begrotingswijziging					
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	
Incidenteel	-7.723	-652	-451	998	
Structureel	566	1.185	2.802	59	
sub-totaal	**-7.157**	**533**	**2.351**	**1.057**	
Mutaties Incidenteel	Voor 2023: k€ 7.194 van k€ -529 naar k€ -7.723)				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	
Totaal	**-7.194**	**-691**	**-481**	**998**	
Onderliggende posten:					
Septembercirculaire				998	
Woningbouwimpuls	-120	-120	-120		
Energietransitie	-191	-191	-191		
Borne Werkt	-60				
Cultuurmakelaar	-10	-10			
Muziekonderwijs	-30	-30	-30		
Beheersmaatregelen SD	-268	-200			
via Bestemmingsreserve SD	266				266
Zorgnet	-26				
Orthopedagoog	-62	-62	-62		
via Bestemmingsreserve GHC	62	62	62		62
Zorg & Veiligheid	-65	-65	-65		
Projecten & Programma's	-75	-75	-75		
Bestuur & samenleving	-15				
Vloedbeltverbinding	-5.000				
Stelpost Energielasten	-1.700				
rekentotaal	**-7.294**	**-691**	**-481**	**998**	**328**
moet zijn:	-7.194	-691	-481	998	
verschil	100	-	-	-	
Mutaties Structureel	Voor 2023: k€ 30 van k€ 536 naar k€ 566)				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	
Totaal	**30**	**-1.165**	**-1.694**	**-2.082**	
Onderliggende posten:					
Septembercirculaire	706	690	661	704	
Buurtsportcoaches	-80	-80	-80	-80	
Zorgnet		-15	-15	-15	
Jongerenwerk	-41	-41	-41	-41	
Wet open Overheid	-120	-120	-120	-120	
Communicatiemiddelen	-15	-15	-15	-15	
Digitale veiligheid	-15	-15	-15	-15	
Huis van Borne (afschr.)			-75	-75	
Vloedbeltverbinding		167	167	167	
Stelpost Beleidsontw.	-100	-200	-100		
Prijscompensatie		-1.010	-1.428	-2.081	
Stelpost Prijscomp.Pr.	-300	-585	-735	-835	
rekentotaal	**35**	**-1.224**	**-1.796**	**-2.406**	
moet zijn:	30	-1.165	-1.694	-2.082	
verschil	-5	59	102	324	

-